

ASPECTE PRIVIND SOLIDARIZAREA MUNCITORIMII BOTOȘĂNENE CU RĂSCOALA DIN 1907

OCTAVIAN-LIVIU ȘOVAN

Răscoala din 1907 a ridicat spre rezolvare esențiale probleme politice și social-economice, vizînd interesele tuturor claselor și păturilor sociale din România începutului de secol XX. Evenimentul a constituit prilejul precizărilor de poziție a tuturor claselor sociale față de problema țărănească, vădîndu-se că proletariatul și mișcarea socialistă s-au manifestat pe cele mai înalte poziții.

Dacă preocupările mișcării muncitorești și socialiste din țara noastră pentru problemele satului pînă la răscoală nu au dus la acțiuni de rezonanță, evenimentele din 1907 au marcat pași însemnați în direcția solidarității de clasă, a făuririi alianței clasei muncitoare cu țărănimea. Luările de poziții prin presă, întruniri de solidaritate organizate în diverse centre ale țării, grevele și episoadele de luptă comună ale țărănimii și muncitorimii evidențiază rolul clasei muncitoare de cea mai activă forță în sprijinirea maselor răscolate.

Acțiunile directe ale muncitorimii în sprijinul răsculaților au cunoscut diverse forme. Încă de la începutul răscoalei se remarcă participarea populației nevoiașe, a muncitorilor și meseriașilor la acțiunile țărănimii care asalta barierele orașelor, ca la Botoșani, Vaslui, Buzău, Rîmnicu-Sărat, Galați etc. Acțiunile greviste ale muncitorilor din regiunea petroliferă Prahova, a celor din Galați, Brăila, Slănic-Moldova și alte centre au imobilizat importante forțe militare, ușurînd posibilitățile țăranilor de a acționa.

De remarcat este participarea directă a muncitorilor la răscoală. Muncitorii de la Fabrica de postav din Buhuși, lucrătorii de la atelierele C.F.R. din Focșani și de pe linia ferată Dolhasca-Fălticeni, muncitorii portuari din Galați au înscris pagini de glorie în istoria solidarității de clasă a celor oprimați.

Un aspect deosebit se constată în privința manifestărilor muncitorimii în fostele județe Botoșani și Dorohoi. Integrați în curentul general de solidaritate cu țărănimea răscolată, muncitorii din nordul Moldovei își aduc în acele zile dramatice aportul lor la evenimente prin acțiuni care i-au forme aparte, conforme cu situația specifică dezvoltării eco-

nomice a zonei, cu un caracter pronunțat agricol și cu o industrie slab dezvoltată, axată îndeosebi pe ramuri legate direct de materii prime agricole. Astfel, se remarcă industria morăritului, cu un număr total în cele două județe de 174 unități (mori cu „vapori“, mori de apă, mori de vânt) ce foloseau un personal de aproape 700 de lucrători¹. Un detașament de lucrători relativ numeros, de circa 450—500 anual folosea și industria spirtieră în cele 10 velnițe din zona amintită².

O unitate industrială puternică ce folosea 500 de muncitori în timpul campaniei de lucru, cât întreaga industrie spirtieră la un loc, era fabrica de zahăr de la Ripiceni, înființată cu capital francez³. Mai ființau o fabrică de bere la Popăuți⁴, ateliere de fabricat sticlă la Storești și Maxut⁵, o fabrică de luminări a lui Pavel Iacovloff în Botoșani, toate cu un total de 300 de muncitori⁶. Alte ateliere mai mici foloseau un personal de circa 40 de lucrători⁷, detașamentul cel mai numeros fiind însă al meseriașilor, statisticile timpului consemnând pentru cele două județe aproape 6.000 de meseriași⁸.

Specific industriei din zonă, mai ales în mori, velnițe și la fabrica de zahăr din Ripiceni, era folosirea unui personal lucrător ce provenea în mare majoritate din rîndul țăranilor din localitățile unde erau amplasate unitățile respective. În aceste centre ale micii industrii, muncitorii nu rupseseră cu totul legăturile cu munca agricolă, familiile muncitorilor muncind pămîntul în aceleași condiții ca și ale celorlalți țărani din comune. Acest fapt avea să imprime o tentă specifică manifestărilor muncitorimii, aceasta fiind implicată, mai mult ca în alte părți și chiar în mod direct în răscoală.

Caracteristică a fost și în această parte a țării, participarea la acțiuni în momentele de forțare a barierelor și ocupare a orașelor de către țăranii răsculați — a orașenilor, a populației nevoiașe, a numeroasei pături de ucenici, lucrători necalificați ce trudeau în atelierele din orașe. E drept că această participare nu a căpătat un caracter organizat, a fost mai mult spontană⁹. Astfel, în 3 martie, țăranii din Stăuceni intră în Botoșani, în 4 martie, au pătruns în oraș prin toate barierele a mare număr de răsculați din satele Curtești și Stîncești, cărora li s-a adăugat populația nevoiașă a mahalalelor, *meșteșugari*, lipoveni din părțile mărginașe ale orașului și chiar elevi de la Liceul Laurian și de la Școala de meserii¹⁰.

1 Camera de comerț și industrie, circ. IX, Botoșani, *Dare de seamă asupra stării economice a județelor Botoșani—Dorohoi—Suceava*, Botoșani, iulie 1906, p. 150-179.

2 Ibidem, p. 180-187.

3 Ibidem, p. 189-192. Fabrica aparținea societății „Sucrerie et Raffinerie de Ripiceni—Roumanic“, constituită la Roubaix, în Franța; O linie ferată îngustă de 28 km o lega de gara Dingeni.

4 Ibidem, p. 187.

5 Ibidem, p. 198-201.

6 Ibidem, p. 202.

7 Ibidem, p. 202-212.

8 Ibidem, p. 212-218.

9 x x x *Marea răscoală a țăranilor din 1907*, Edit. Acad. R.S.R., București, 1967, p. 639.

10 Ibidem, p. 167.

A doua zi, în 5 martie, la bariera Răchiți, se adunaseră mai multe grupuri de răzvrătiți din satele înconjurătoare, Nicșeni, Unțeni, Cișmea ș.a., cărora *ca și în ajun*, li s-au adăugat locuitorii periferiei și lipoveni. Salvele trase de armată în aceste zile au lovit, după cum relata un ziar al vremii, și rîndurile orășenilor solidari cu răsculații ¹¹.

Printre primele participări la luptă ale muncitorimii alături de țărani răsculați se numără și cea a lucrătorilor de la fabrica de spirt (velnița) din comuna Ibănești fostul județ Dorohoi. Arendată lui Marcu și Calman Fischer, ca și moșia Ibănești-Cristinești (într-un singur corp) de către moșierul Gh. Burghel, velnița folosea un număr relativ mare de muncitori, majoritatea lor fiind locuitori ai comunei. Acest aspect a dus la o împletire a luptei țăranilor cu a muncitorilor din fabrică, aceștia din urmă încercînd prin greva pe care au declarat-o să forțeze arendașul și autoritățile în vederea satisfacerii cererilor legitime ale țărănimii.

În rîndurile țăranilor din această comună se semnalase încă de la jumătatea lunii februarie o puternică mișcare petiționară. Prefectul județului Dorohoi informa în 21 februarie 1907 Ministerul de Interne că „o nouă mișcare a locuitorilor, tot pe chestia pămîntului (s.n.-O.S.) s-a semnalat în comunele Drăgușeni, Ibănești și Hriața... adunîndu-se în număr considerabil la oficiile primăriilor respective și silind pe primari a le legaliza petițiuni care să fie prezentate Ministerului printr-o delegație a lor prin care cer a li se da pămînt de cultură“ ¹².

Nerezolvarea acestor cereri a declanșat primele acțiuni deschise ale țăranilor. Astfel, în 23 februarie, țăranii, aflînd că în comună se află „...Max Fischer, fiul arendașului, l-au înconjurat cerîndu-i a le făgădui că le dă pămînt cu 4 lei falcea, plătibil în bani, iar nu cu 60 lei falcea și plătit numai în munci agricole, după cum fusese pînă atunci“ ¹³.

Promițînd că va interveni pe lîngă tatăl său, Max Fischer a scăpat de furia țăranilor, însă în zilele următoare, evenimentele iau proporții, centrul lor devenind fabrica de spirt.

În 16 februarie, unul din conducătorii țăranilor, Gh. Palamariu a fost arestat de jandarmi în incinta fabricii de spirt, din ordinul subprefectului plășii Herța, pentru a se preîntîmpina noi tulburări în comună. Această veste a pus în alertă pe țăranii din comună, care, conduși de învățătorul Gh. Nechifor, de Vasile Pușcașu, Miron A. Neculai ș.a., au înconjurat velnița, cerînd cu hotărîre eliberarea celui arestat. În același timp au fost blocate drumurile de acces spre velniță“... oprind pe lucrători de a se duce la lucru și împiedicînd orice transporturi de la fabrică sau în fabrică, astfel încît această fabrică n-a putut lucra de loc în acea zi“ ¹⁴.

11 Ibidem, p. 170.

12 Arhiva I.S.I.S.P. de pe lîngă C.C. al P.C.R., fond 52, dosar 4853, f. 9. Informații despre o cerere adresată direct Ministerului de resort, pentru izlaz, am obținut de la Miron C. Petrea din Cristinești, martor ocular al evenimentelor.

13 Idem, dosar 4825, f. 52-53.

14 Arh. Statutului Iași, fond Parchetul general Iași, dos. 71/1907, f. 2.

15 Arh. I.S.I.S.P. de pe lîngă C.C. al P.C.R., fond 52, dos. 4825, f. 14.

De menționat că relatările unor participanți și martori oculari ai acelor zile amintesc și de participarea muncitorilor din fabrică la revoltă. Numai intervenția inspectorului comunal și eliberarea celui arestat au liniștit spiritele; pentru moment însă, întrucît evenimentele se precipită prin intrarea în luptă a muncitorilor de la fabrica de spirt.

O telegramă din 27 februarie 1907 a prefectului de Dorohoi, V. Miculescu, către primul ministru anunță că „...locuitorii din comuna Ibănești s-au pus în grevă, încetînd cu desăvîrșire lucrul la Fabrica de spirt...“¹⁵ „Muncitorii, atunci, lucrau pentru un salariu derizoriu și din această pricină au fost nevoiți să se alătore și ei răsculaților pentru pămînt“, relata un martor ocular al răscoalei¹⁶. De altfel, aceeași telegramă din 27 februarie arată că „...inspectorul comunal respectiv care se afla în localitate raportează că locuitorii au declarat că nu vor să reînceapă lucrul, oprind și pe consătenii lor de a lucra pînă ce mai întîi nu vor regula chestia pămîntului cu arendașii Fischer“.

Arendașul moșiei a raportat autorităților că greviștii au produs daune fabricii. Deși adevărul era altul, autoritățile au trimis trupe de cavalerie care, împreună cu jandarmii au operat arestări în rîndul muncitorilor și al țăranilor din comună, mulți dintre ei fiind eliberați și putîndu-și relua lucrul abia după cîteva săptămîni. Printre cei arestați se numărau Gh. Palamaru ca și învățătorul Gh. Nechifor. Cu toate acestea, întrucît revendicările nu au fost luate în considerație — după cum atestă documentele vremii, lupta a continuat pînă pe la jumătatea lunii aprilie.

Prefectul V. Miculescu raporta primului ministru că „...locuitorii din comuna Ibănești care declaraseră grevă... au reînceput lucrul... totuși locuitorii din această comună cer cu insistență ca arendașii acestei fabrici și moșii, Marcu și Calman Fischer să le facă sporiri de prețuri la lucru și scăderi de prețuri la pămînt“¹⁷.

Alarmate de evenimente, autoritățile au încercat toate metodele pentru a-i liniși pe țărani și muncitori. O notă cifrată a guvernului către prefectul Miculescu anunța trimiterea la Dorohoi a „...patruzeci jandarmi cu un ofițer pentru Hudeștii-Mari și Ibănești...“¹⁸. Odată cu trupele, la fața locului erau trimiși și diverși reprezentanți ai autorităților centrale și locale pentru a încerca potolirea răscoalei cu ajutorul promisiunilor. Răsculații erau hotărîți însă să nu cedeze, astfel încît P. Sfetcu, secretar general în Ministerul de Interne era nevoit să raporteze primului ministru, care de altfel, în repetate rînduri se interesase personal de tulburările din Ibănești, că spiritele nu s-au potolit și că în continuare „...țăranii cer pămînt în bani, fără muncă...“¹⁹. Aceiași lucru se poate constata într-un raport din 15 aprilie al protoiereului Cosma Petrovici și revizorului școlar Gh. Șerban după vizitarea localităților răscolate — și anume că „...peste tot e liniște și muncă, afară numai de satele Broscăuți, Ibănești și Dersca, unde nu se ajunsese

16 Relatare înregistrată pe bandă magnetică al lui Petrea C. Miron din Cristinești. Alte știri înregistrate de la Haralambie Crupenschi din Cristinești, de la Vasile Popoiu, fost muncitor la fabrică și Neculai P. Filip din Ibănești.

17 Arh. I.S.I.S.P. de pe lângă C.C. al P.C.R., fond 52, dos. 4825, f. 14.

18 Ibidem, f. 52.

19 Ibidem, f. 15.

incă la înțelegere definitivă (cu arendașii — n. n.) dar hotărâți a conveni...“²⁰.

Acțiunea de la Ibănești nu a fost un fapt izolat. Deși informațiile sînt insuficiente, putem presupune cu siguranță că și lucrătorii celorlalte velnițe din județele Botoșani și Dorohoi au participat din plin la evenimente, după exemplul celor din Ibănești. Industria spirtieră, exploatată de marii arendași, care comercializau o parte din produsele obținute pe moșiile arendate, folosea lucrători, așa cum am mai arătat, provenind din rîndul locuitorilor comunelor respective; Corni, Hudeștii-Mari, Dumbrăveni, Zvoriștea, Dersca etc. Este vorba, prin urmare, nu de acțiuni cu caracter revendicativ muncitoresc, ci de adeziunea muncitorilor la specificul cererilor țărănimii. Interesele directe ale muncitorilor în sfera raporturilor agrare exprimă desigur în bună măsură formularea revendicărilor lor²¹. Arendașul moșiei și velniței fiind aceeași persoană, polariza ura comună a muncitorilor și țăranilor.

Aceleași condiții au generat aceleași acțiuni și la fabrica de zahăr din Ripiceni, unde, după cum raporta comandantul companiei de jandarmi din Botoșani, s-au înregistrat ciocniri „cu oamenii fabricei“ fiind nevoie pentru potolirea agitațiilor de „intervenția autorităților comunale cu gendarmii“²². Un raport al prefectului Văsescu arăta că aceste incidente au dus de altminteri la devastarea cantinei fabricii de zahăr²³. Violența manifestărilor de aici a determinat pe prefectul Văsescu să ia măsuri pentru paza liniei ferate înguste dintre fabrică și Dîngeni. Astfel, se raporta Ministrului de Interne în 11 martie: „S-a mai trimis astă noapte 200 de soldați din batalionul 8 vînători spre a păzi linia între Dîngeni-Brăteni-Mihălășeni-Ripiceni și fabrică...“²⁴.

Se observă din documentele vremii că, cel puțin în zona nordului Moldovei, răsculații au fost mai combativi tocmai în localitățile rurale care aveau în raza lor unități ale industriilor amintite mai sus. Aceasta se explică prin prezența activă a muncitorilor în răscoală, care, prin acțiunile lor, au dat un exemplu concludent al modului în care înțelegeau să-și demonstreze solidaritatea cu cauza dreaptă a țărănimii.

Aceleași înțelegere a idealurilor comune pentru clasele oprimate au determinat acțiunile comune din Botoșani în primele zile ale lunii martie, 1907, sau manifestările de înfierare a reprimării răscoalei țărănești cu ocazia mitingului organizat de Societatea muncitorească „Înfrățirea“ din Botoșani în 29 aprilie 1907²⁵. Aceste manifestări locale ale muncitorimii în timpul evenimentelor revoluționare din primăvara anului 1907, grefate pe fondul mării lupte sociale a țăranilor au întărit frontul de luptă comun împotriva regimului burghezo-moșieresc, profilînd și constituind începuturi ale conștiinței necesității alianței proletariatului cu țărănimea.

²⁰ Ibidem, f. 228.

²¹ x x x *Marea răscoală...*, p. 183.

²² Mihai Roller, *Documente despre 1907*, Edit. de Stat, Buc., 1948, p. 47.

²³ Ibidem, p. 45.

²⁴ Ibidem, p. 54.

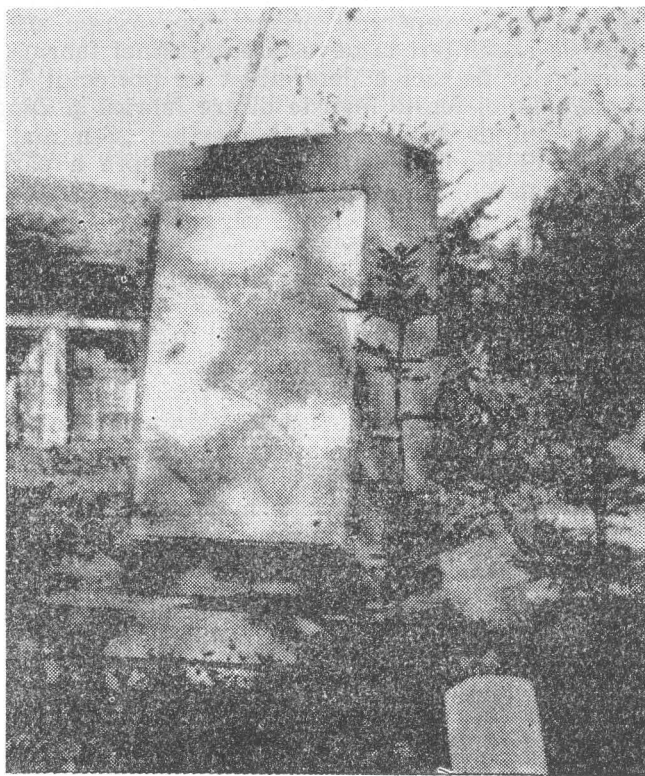
²⁵ *Din amintirile tov. Janeta Maltus-Safir (Botoșani)*, în *Analele Institutului de istorie a Partidului*, nr. 2/1957, pag. 16.

Résumé

La révolte des paysans roumains de 1907 visant les intérêts de toutes les classes sociales, a été l'occasion propice pour préciser la position de ces classes envers la problème agraire ; il a été évident que le prolétariat et le mouvement socialiste se sont situés sur les plus avancées positions.

Les plus remarquables aspects de la solidarité de classe des travailleurs et des paysans dans les anciens districts Botoșani et Dorohoi ont été offerts par la participation des travailleurs aux actions des paysans qui forçaient les barrières des villes et par les épisodes de lutte commune occasionnée par la grève des travailleurs de la fabrique d'alcool de Ibănești, ou de la fabrique de sucre de Ripiceni.

Les rapports directs des travailleurs avec la sphère des relations agraires de ces deux districts — donés d'une industrie très peu développée, axée surtout sur les branches liées directement aux motières premières agricoles — expliquent en bonne partie les revendications formulées, qui pas eu un caractère de classe proprement-dit, mais d'adhésion à la spécificité des demandes des paysans révoltés.

Momumentul solidarizării muncitorilor cu țărăimea
din Ibănești.